

z osrednjo temeljno voditeljico, katera je pravi naravni vrh iz na vzgor podaljšanega drevesnega debla.

Oglejmo sedaj na tem mestu ravno omenjene oblike drevesne vejine krone nekoliko natančneje, da iz tega spoznamo, kedaj in v katerih slučajih se nam je na prospeh sadjereje pri izgoji za eno ali drugo odločevati. Kaj je toraj bolje, ali drevesni vrh kotlovo-košaste ali pa piramidalno-okrogle oblike.

(Dalje prihodnjič.)

O naši živinoreji.

Spisuje Gustav Pirc.

I.

Dandanes, ko se preobrat v vseh strokah človeškega podvzetja tako hitro vrši, da je komaj še slediti vsem novim iznajdbam, zadevajočim eno ali drugo obrt ter le z največo silo mogoče tekmovati, ni čuda, da je ravno taka osoda zadela tudi kmetijsko obrt. Splošnemu preobratu v kmetijstvu ni le vzrok hrepenenje po največjih dohodkih iz zemlje, ampak na-nj so tudi vplivale kupčijsko-politične razmere, kakor tudi olajšano in ceneje prevaževanje blaga, kar je nasledek novošegnjih prevaževalnih sredstev, to je, železnic, parobrodov itd.

Konservativni kmetovalec, seosebno manjši, ni mogel ali pa ni hotel opaziti prememb, koje so se pred njegovimi očmi godile, ter se vidi kar na mah postavljene pred-nove, po vsem predrugačene razmere. Izmed treh glavnih namér kmetijstva, to je: 1. pridelovanje žita, 2. pridelovanje kupčijskih rastlin in 3. živinoreje, je bilo dosedaj pri nas prvo najvažnejše in tudi tam, koder je vinarstvo glavna stroka, je bilo pridelovanje kupčijskih rastlin in ravno tako živinoreja prav po mačehino v kot potisneno.

Pri nepravilnem obdelovanju zemlje, pri slabem ravnanju z gnojem in njega pomanjkanji so pri nas žetve vedno slabeje in slabeje postajale; drage delalne moči pri vednem preziranju dobička, kojega dajejo kmetijski stroji porabljeni na pravem mestu in ob pravem času so naredile, da naši gospodarji z današnjo ceno žita, katero ameriška, ruska, ogerska in v zadnjem času celó indiška konkurenca vedno bolj pritiska, ne morejo več izhajati.

V največjih okrajih Kranjske znal bi se vsak gospodar sam prepričati, da mu mora ceneje priti kupljeno žito kot pa doma pridelano, in k večem tam, koder je pridelovanje žita intenzivno, koder so stroški in dohodki najrazumnejše uredjeni, koder vlada največa varčnost, tam je morebiti mogoče, da se zamore pridelati doma žito po taisti ceni, po kateri se zamore na trgu kupiti. Ali pa je gospodarsko razumno za tak dobiček kmetovati? Odgovor prepuščam vsakemu samemu. Gori navedene razmere silijo nas nehoté misliti na preobrat v našem kmetijstvu, in ni nam treba dosto misliti, o načinu, kako ga izvesti. Delavske in kupčijske razmere naše dežele so take, da tudi na vspešno pridelovanje kupčijskih in obrtnijskih rastlin ni misliti in da nam slednjič le še ostane živinoreja.

Živinoreja ima biti sredstvo, s kojim je kranjskemu kmetovalcu dana prilika, si zboljšati svoj gnoten stan in na njeni podlagi on mora prestrojiti vse svoje kmetijsko delovanje. Razmere, katere so v tem in predzadnjem desetletji storile živinorejo dobičkanosnejo mimo družih kmetijskih strok v naši deželi, so take, da smemo popolno zaupanje imeti v njihovo stalnost.

Dovoljujem si celó trditi, da bode cena živine poprej viša postajala kot pa padala. Uže s tem, da je vlada zaprla mejo proti Ruski in Rumuniji, ter s tem

primorala dunajski živinski trg preskrbljevati se z domačo živino, je cena živine preskočila, ob enem pa živinorejo sigurneje storila, ker se nam sedaj ni vedno bati okuženja po vedno bolni ruski kakor tudi rumunski govedi. Letos prišel je pa kot nov srečen faktor, kateri nas po vsi pravici še bolj k razširjevanji domače živinoreje smé siliti, in kateri bode še bolj pripomogel k vtrjenju sedanjih dobičkonosnih razmer pri živinoreji, to je, odprtje železnice čez arelsko goro. Z otvorenjem te železnice odprla se je nova izvaževalna proga za Avstrijo, seosebno za južne, planinske provincije našega cesarstva. Kakor bode ta železnica splošno dobrodejno uplivala na kupčijo, tako bode imelo kmetijstvo velik delež na dobičku, ki ga nam ima ta železnica prinašati. Po tej progi zvezani so naši kraji na najbližnji način s Švico in Francoskem, vzlasti s Parizom. Vozarinske tarife nemških železnic so tako urejene, da naša dosto ceneja živina na pariškem živinskem trgu z drago nemško ni zamogla tekmovati, ker je vožarina previsoka bila mimo one za nemško živino. Z otvorenjem arelske železnice se je to hipoma preuredilo, ob enem se je pa Avstriji odprla nova pot za izvaževanje živine v Švico, katera vzlic svoji izgledni domači živinoreji vendar-le potrebuje dosto uvažane živine. Tu se nam tudi ni bati ogerskega tekmovanja, ker prebivalci Švice kakor Pariza ne ljubijo pustega mesa ogerske govedi, ter bodo raje ostali pri tem, katerega so vajeni in katerega jim zamorejo tudi podati živinorejci planinskih dežel, med njimi tudi Kranjci.

Imel sem veliko prilike, občevati z našimi gospodarji, ter z veseljem smem trditi, da je misel, živinorejo narediti za glavno stroko našega kmetijstva, skoraj povsod prodrla. Vsaj so pa razlogi k temu početju tudi tako jasni, da kmetovalec, kateri le nekoliko dobrega sveta slišati hoče, mora biti tudi prepričan o tem. Naravna lega Kranjske, katera se sme po vsem prištevati goratim deželam, nje podnebje, pašniki itd. stori jo kakor za nalašč vstvarjeno za živinorejo. Da bomo pa imeli od naše živinoreje tudi zaželeni uspeh, treba je pred vsem, da je ona izgledna in umna, kar pa danes še nikakor ne smemo trditi, ampak marveč nam je še dosto treba storiti, da bode ta želja izpolnena.

V številu živine, koju zamoremo rediti, o nje kakovosti itd. moramo še toliko in toliko predrugačiti, da je vsestransko vstrajno delovanje združeno z umnimi nasveti potrebno, da dovedemo našo živinorejo do častnega mesta ter jo naredimo virom kranjskega blagostanja. Nasvete, kolikor je v moji moči mogoče, hočem podati na podlagi lastnega prepričanja in dejanskih razmer, koje bodem v prihodnjih člankih objavil.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 9. novembra 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach, navzoči so: podpredsednik gosp. J. F. Seunig, družbeni tajnik g. Gustav Pirc, in odborniki gospodje Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neveklovski, dr. Poklukar, Robič, Souvan in dr. pl. Wurzbach.

Tajnik Pirc poroča o stanju subvencije za živinorejo, ter konečno stavi predlog: Ostanek subvencije v znesku 489 gold. naj se porabi za nakup belanske živine, katera naj se še tekom meseca novembra v Lescah prodá.

Odbornik g. Murnik priporoča, da se pri prodaji plemenske govedi tudi na Kranjsko goro ozir jemlje, kjer

so se razmere za umno živinorejo jako povoljno spremenile.

Odbornik gosp. dr. Poklukar se strinja sicer z vsemi predlogi, ki merijo na to, kmetijstvo enega dela naše dežele pospeševati, pri skromnih sredstvih družbe je pa večji uspeh vendar-le tam pričakovati, kodar se kmetijstvo splošno ali celi okraji podpirati zamorejo. On je za prodajo govedi v Lescah, ker imajo tje enako blizo živinorejci iz Kranjske gore kakor iz Bohinja.

Odbornik g. Brus omenja prošnje Dolenjcev in Notranjcev ter stavi predlog, da se letos plemenska goved prodaja v Lescah, prihodnje leto pa enkrat v Novem mestu, enkrat pa v Postojni.

Predlogi tajnika Pirca in odbornika Brusa se enoglasno sprejmejo.

Tajnik Pirc poroča o reorganizaciji družbenega vrta, katera obstoji o tem, da se celi vrt spremeni v veliko drevesnico ter se nastavi več vrtnar.

Po daljni razpravi se nasveti tajnika Pirca sprejmejo, se ve da s pridržkom, da občni zbor za sedaj provizorične ukrepe v svojem času potrdi. Služba vrtnarja z letno plačo 400 gold. in prostim stanovanjem se ima takoj razpisati, dosedanji oskrbnik vrta izpusti se pa s 1. januarjem 1885. leta iz službe.

Oskrbniku družbenega vrta dovoli se remuneracija.

Učitelju g. Šetini v Črnomlju se prošnja za divjake odbije, naročilo se mu bode pa na družbeni račun pol kilograma hruševih pešek.

Centralni odbor vzame na znanje, da je ministerstvo potrdilo načrt razpisa za premije umno napravljenim sušilnicam, ter tajništvu naroča, da v tej zadevi potrebno ukrene.

Tajnik poroča, da se je poslalo osredni postaji za spečevanje sadja 9 met. centov jabelk v štirih sortah, da se naredé poskusi z sušenjem po ameriškem načinu. Ker ni bilo časa, dovoljenja centralnega odbora dobiti, naj se ukrepi tajništva sedaj potrdijo.

Se zgodi.

Na vabilo odbora c. kr. društva avstrijskih sadje-rejcev voli centralni odbor svojim zastopnikom pri zborovanji, katerega bode imelo društvo od 15. do 17. novembra v Gradci, družbenega tajnika g. Pirca. Zborovanja udeležita se tudi gg. odbornika državni poslanec dr. Poklukar in deželni odbornik Detelja.

Prošnji občin Dvor in Struga za semnje oziroma preložitev semnje se sklene, visoki vladi priporočati.

Na novo v družbo se sprejmejo sledeči gospodje:

Henrik Jagritsch, c. k. okr. glavar v Črnomlju;

J. Wagner, c. k. deželni živinozdravnik v Ljubljani;

Fr. Petermann, c. k. nadživinozdravnik v Selu pri Ljubljani;

Anton Ditrich, kupec v Postojni;

Franjo Jurca, lesotržec v Postojni;

Franjo Kajbič, c. kr. vodja zemljiščnih knjig v Postojni;

Alojzi Kraigher, trgovec in posestnik v Postojni;

Peter Kraigher, trgovec in posestnik v Postojni;

Franjo Kuttin, trgovec in posestnik v Postojni;

Matija Petrič, urar v Postojni;

Gregor Pikel, trgovec v Postojni;

dr. J. Vaupotič, c. k. okr. zdravnik v Postojni;

Janez Lavrenčič, kaplan v Postojni;

Peter Vernik, mesar in gostilničar v Postojni.

Šolske stvari.

Prememba šolske postave za Kranjsko.

Gosp. poslanec prof. Šuklje utemeljeval je kot poročevalec finančnega odseka premembo šolske postave, po kateri se odpravi izjemna olajšava ljubljanskega mesta, tako-le:

Poročevalec finančnega odseka, slavni deželni zbor, ima danes nalogo, zastopati v tej visoki zbornici načrt zakona, katerega finančni odsek nasvetuje po dolgem in natančnem premišljevanji.

Ugovarjal je častiti gosp. predgovornik, poslanec Grasselli, župan ljubljanskega mesta. Sledil sem njegovemu govoru z ono natančno paznostjo, katera je dolžnost vestnega poročevalca, ali izreči moram vendar, da se nekemu utisu nisem mogel ubraniti; glasno se je sicer danes v tej sobani razlegal glas župana in zastopnika ljubljanskega mesta, ali meni vsaj se dozdeva, da se je nekako premalo slišal deželni poslanec, kateremu je naloga, v prvi vrsti ozirati se na korist cele dežele.

Predno se spuščam v meritorno utemeljevanje nasvetov finančnega odseka, mi bode treba na njih pravo vrednost reducirati one razloge, s katerimi je ljubljanskega mesta zastopnik, čegar stališče jaz sicer v tej zadevi popolnem razumem, hotel spodkopavati nasvete finančnega odseka.

On se je najprej skliceval na šolsko postavo z dné 19. decembra l. 1874. Kar se te postave tiče, mi je njena genezis popolnem jasna. Deželni zbor je bil namreč l. 1874. prisiljen, predrugačiti svoj zakon z dné 29. aprila l. 1873, št. 37. Pač je poudarjal gosp. poslanec Grasselli, da je bilo načelo, izraženo v postavi z dné 29. aprila l. 1873, popolnem pravilno; jaz s svojega stališča temu niti ugovarjati ne morem.

Ali kaj to koristi, da je bilo to načelo pravilno, če smo vendar povsod videli, ne samo pri nas, ampak tudi v drugih deželah, da je absolutno neizpeljivo, in vsled tega je bilo deželnemu zboru, kateri je leto poprej šolskim občinam navalil dvojno breme, skrbeti za ves šolski trošek, plačevati stanarine, stavbene potrebščine in plačevati aktivitetne prejeme učiteljskemu osebju. Zaradi tega je bil l. 1874. deželni zbor prisiljen, nov zakon napraviti, ravno onega, katerega mislimo predrugačiti danes. Da se pri tem zakonu ni oziral na ljubljansko mesto, je tudi razumljivo; v ljubljanskem mestu se niso čule take pritožbe, kakor od drugod, tedaj se je ljubljansko mesto pustilo v svojem starem razmerji in le gledé druge dežele se je sklenila sprememba postave.

Gospôda moja, danes je pač vsakdo izmed nas jasen si v tem oziru, da postopanje tedanjega deželnega zbora vendar ni bilo dovelj previdno; premalo je poznal zamenjenost kranjskega šolstva, premalo poznal izredne potrebščine njegove in on se je zibal vedno še v iluziji, da bode mogoče tisto ravnotežje, katero je l. 1874. dejansko še obstajalo med troški ljubljanskega šolstva in med troški in potrebščinami normalno-šolskega zaklada, da bode mogoče pravim, ravno to ravnotežje tudi še za bodočnost. To je bila tedaj takrat prva napaka.

Potem pa, gospôda moja, se takrat nikdo v tej deželni sobani ni domislil, da bode leta 1880. nov in jako važen davčni objekt prirastel deželi naši, namreč južna železnica. Leta 1874. je bila južna železnica še davka prosta. Če bi se bil tedaj kdo tu, v tej zbornici, uže domislil, da tekom 6 do 7 let ta predprava neha, gospôda moja, uverjen sem, da bi se izjema ljubljanskega mesta takrat nikdar ne bila statuirala